

IŠNYKĘ IR PASIKEITĘ: PASTATŲ ISTORIJOS

KAUNAS • BIRŠTONAS • GARLIAVA • JONAVA
KAIŠIADORYS • KALVARIJA • KAZLŲ RŪDA
MARIJAMPOLĖ • PRIENAI • ŠAKIAI • VILKAVIŠKIS

PRAEITIES ŽENKLAI NUOTRAUKOSE

Laiko tėkmė nepaliaujamai keičia kiekvieno miesto ar miestelio panoramą. Vieni pastatai neatpažįstamai pasikeičia juos remontuojant, rekonstruojant, kiti visiškai dingsta nuo žemės paviršiaus siaučiant karams ar architektų, urbanistų sprendimu tiesiog užleidžia vietą naujiems statiniams, nugriaunami platinant gatves ir pan. Daug namų, kartais niekuo neišsiskiriančių, įauga į žmonių atmintį, kelia įvairias asociacijas bei jausmus, netgi tampa gyvenvietės savasties dalimi. Elektroninis leidinys „Išnykę ir pasikeitę: pastatų istorijos“ – vienas pirmųjų bandymų pristatyti įvairius neišlikusius ar pasikeitusius (perstatytus) pastatus, statytus iki 1940 metų Kauno ir Marijampolės apskrityse. Tegul apie šiuos praeities ženklus byloja senosios nuotraukos ir atvirukai.

KAUNAS

Liaudies namai

1899 m. Michailovskaja (dab. A. Mapu) ir Vilkomirskaja (dab. Šv. Gertrūdos) gatvių kampe pagal gubernijos inžinieriaus Nikolajaus Andrejevo projektą pastatyti vadinamieji Liaudies namai. Juose veikė daugybė įstaigų ir organizacijų, tarp jų – viešbutis, Žydų teatras, Lietuvių katalikų blaivybės draugija ir kt. 1936 m. platinant tuometinę P. Lukšio gatvę (dab. Šv. Gertrūdos g.) šiaurinis Liaudies namų korpusas nugriautas. Pagrindinis pastato korpusas nugriautas sovietmečiu, dalis jo perstatyta į gyvenamąjį namą (dab. Šv. Gertrūdos g. 31).

1. Liaudies namai. XX a. pr.

[Iš A. Burkaus asmeninio rinkinio]

2. Buv. Liaudies namų vieta Šv. Gertrūdos ir A. Mapų g. kampe. 2014 m. Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]

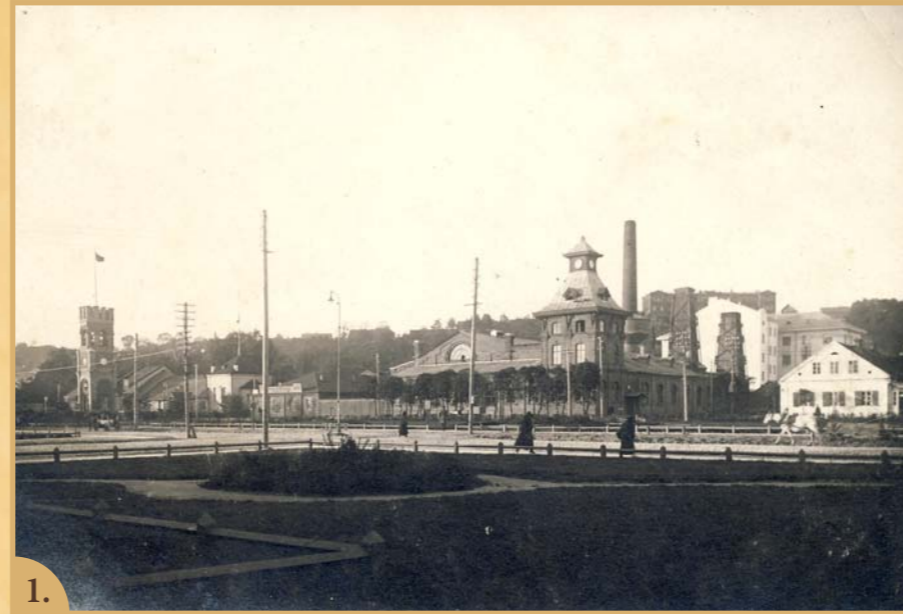

KAUNAS

Centrinė elektrinė

Centrinė elektrinė Novobazarnaja (dab. Vienybės) aikštėje iškilo 1898–1900 m. (architektas Edmundas Emilijonas Frykas). Iš pradžių pastatas buvo vienu aukštu, 1913 m. jo kampe iškilo 3-jų aukštų bokštinė dalis. 1914 m. priestatu pailginta mašinų salė. 1925 m. elektrinė paaukštinta, nutinkuoti fasadai (iki tol buvo raudonų plytų). 1944 m. liepos mėn. elektrinę susprogdino atsitraukianti hitlerinės Vokietijos kariuomenė. Šiuo metu jos vietoje plyti šiaurinė Vienybės aikštės dalis.

1. Centrinė elektrinė. XX a. 3 deš.
Iš A. Pleskačiausko albumo [Iš KAVB fondų]
2. Centrinė elektrinė. XX a. 4 deš.
Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]
3. Vienybės aikštės šiaurinė dalis. 2014 m.
Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]

KAUNAS

109-ojo Volgos pėstininkų pulko Dievo Motinos Globėjos cerkvė

1896 m. Žemųjų Šančių pietrytinėje dalyje (dab. Vilijos parkas) pastatyta 109-ojo Volgos pėstininkų pulko Dievo Motinos Globėjos cerkvė. 1919 m. ją perėmė Lietuvos kariuomenė. Buvusioje cerkvėje laikytos katalikų pamaldos. 1941 m. tapo Šančių parapijos filijine bažnyčia. Apie 1950 m. sunaikinta.

1. 109-ojo Volgos pėstininkų pulko Dievo Motinos Globėjos cerkvė. XX a. pr. [Iš S. Sajausko asmeninio rinkinio]
2. Įgulys bažnyčia Žemuosiuose Šančiuose. XX a. 4 deš. Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]
3. Cerkvės vietoje yra Vilijos parkas. 2011 m. Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]

KAUNAS

Vytauto Didžiojo universiteto Fizikos-chemijos instituto rūmai

1925 m. Linksmadvaryje (anuomet vadintas Viešulava) brolių Jono ir Juozo Vailokaičių dovanojame sklype pradėti statyti Lietuvos universiteto Fizikos-chemijos instituto rūmai (architektas Mykolas Songaila), kurie iškilmingai atidaryti 1932 m. vasario 15 d. 1944 m. liepos mėn. atsitraukianti Vokietijos kariuomenė rūmus susprogdino. 1977 m. jų vietoje iškilo Kauno 17-osios vidurinės mokyklos (dab. Kauno Jurgio Dobkevičiaus progimnazija) pastatas ir stadionas (V. Čepinskio g. 7).

1. Vytauto Didžiojo universiteto Fizikos-chemijos instituto rūmai. XX a. 4 deš. *Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]*
2. Vytauto Didžiojo universiteto Fizikos-chemijos instituto rūmai. XX a. 4 deš. *Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]*
3. Kauno J. Dobkevičiaus progimnazijos stadionas. 2014 m. *Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]*

KAUNAS

Jono Vailokaičio namas

1930 m. Vienybės aikštės šiaurės rytų kampe pagal architekto Arno Funko projektą Nepriklausomybės akto signataras, bankininkas, pramonininkas Jonas Vailokaitis pasistatė 6 aukštų daugiabutį namą. Vailokaičių šeima gyveno 1–2 aukštuose, kituose aukštuose esantys butai buvo nuomojami. 1940 m. namas nacionalizuotas ir jame apgyvendinti sovietams lojalūs menininkai (Petras Cvirka, Kostas Korsakas ir kt.). Kauną okupavus hitlerinės Vokietijos kariuomenei čia apsigyveno Lietuvos generalinės srities generalinis komisaras Teodoras Adrianas von Rentelnas. 1944 m. liepos mėn. atitraukianti vokiečių kariuomenė dalį pastato susprogdino, likusi namo dalis vėliau nugriauta.

1. Jono Vailokaičio namas Vienybės aikštėje. XX a. 4 deš.
[Iš S. Sajausko asmeninio rinkinio]

2. Jono Vailokaičio namas Vienybės aikštėje. XX a. 4 deš.
Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]

3. Vienybės aikštės šiaurinė dalis, kurioje stovėjo J. Vailokaičio namas. 2014 m. *Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]*

KAUNAS

Gubernijos išdinė

1858 m. Nikolajaus prospekte (dab. Laisvės al. 100) pastatytas dviejų aukštų pastatas (manoma, jog jo architektas Valerijonas Kulikovskis). Apie 1865 m. jį išsinuomojo Gubernijos išdinė (jos įstaigos čia veikė iki 1914 m.). 1878 m. pristatytas trečiasis aukštas. Nepriklausomos Lietuvos valstybės laikotarpiu name buvo įsikūrusios pašto, telefono ir telegrafo įstaigos. Pastatas itin nukentėjo Antrojo pasaulinio karo metu. 1949 m. pagal architekto Jokūbo Pero projektą perstatytas į 5 aukštų gyvenamąjį namą, kurio pirmame aukšte įsikūrė vaislinė.

1. Komendantūra Pirmojo pasaulinio karo metais
[Iš S. Sajausko asmeninio rinkinio]
2. Pašto, telefono ir telegrafo įstaiga. XX a. 3 deš.
[Iš A. Burkaus asmeninio rinkinio]
3. Daugiabutis gyvenamasis namas. 2015 m.
Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]

KAUNAS

Mergaičių gimnazija

1883–1884 m. Nikolajaus prospekte (dab. Laisvės al. 95) pagal gubernijos inžinieriaus Justino Golinevičiaus projektą iškilo Valstybinės mergaičių gimnazijos rūmai. Juose 1916 m. įsikūrė lietuviška gimnazija, kuriai 1923 m. suteiktas „Aušros“ vardas. 1933 m. prie pastato vakarinės dalies pristatytas 3 aukštų salės priestatas (architektas Karolis Reisonas). 1968 m. rūmai perstatyti pagal Komunalinio ūkio projektavimo instituto Kauno filialo parengtą projektą. Sovietmečiu čia buvo įsikūrusi 1-oji, vėliau pavadinta „Komjaunimo“ vidurinė mokykla. 1989 m. mokykla atgavo „Aušros“ vardą.

1. Kauno „Aušros“ berniukų gimnazija. XX a. 3 deš.
Fotogr. M. Prancūnas [Iš KAVB fondų]
2. Kauno „Aušros“ berniukų gimnazija. XX a. 4 deš.
Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]
3. Kauno „Aušros“ gimnazija. 2015 m.
Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]

KAUNAS

Makso Konrado kavinė

1850 m. Aleksiejus Dubenkinas Nikolajaus prospekte (dab. Laisvės al. 45) pastatė mūrinį dviejų aukštų namą. 1852 m. pirmame aukšte atidaryta cukrainė. Antrąjį aukštą nuomojo valstybinė įstaiga – Turto rūmai. Tarp 1877–1890 m. prie abiejų namo šonų buvo prijungtos naujos dviaukštės dalys. 1920 m. dalį pirmojo aukšto užėmė brolių Leonido ir Makso Konradų kavinė-cukrainė. 1938 m. ji rekonstruota. Tarpukariu Konrado kavinę mėgo Kauno inteligentija, ypač menininkai. 1948–1949 m. „Tulpe“ pavadintos kavinės interjeras buvo pertvarkytas pagal Jono Virako projektą. 1961 m. interjeras vėl atnaujintas, patalpos praplėstos (projekto autoriai Vytautas Dičius ir Algimantas Mikėnas). 2003 m. kavinės patalpos pertvarkytos į drabužių parduotuvę.

1.

2.

3.

1. M. Konrado kavinės interjeras. XX a. 4 deš.

[Iš KAVB fondų]

2. Cukrainės savininkas Maksas Konradas su padavėjomis

[Merkurijus. - 1990, Nr. 2, p. 4]

3. Drabužių parduotuvė. 2015 m.

Fotogr. M. Balkus [Iš KAVB fondų]

KAUNAS

Felikso Vizbaro vila

1923 m. architektas Feliksas Vizbaras Žaliakalnyje (dab. Kauko g. 2) pasistatė išraiškingą mūrinę vilą. 1944 m. savininkas pasitraukė į Vakarus. Vėliau pastatas buvo prastai prižiūrimas, jame veikė bendrabutis. 1981 m. pagal architekto Algimanto Sprindžio projektą rekonstruotoje viloje įsikūrė kavinė-restoranas „Kaukas“. Šiuo metu pastatas itin sunykęs ir apleistas.

1. Felikso Vizbaro vila. XX a. 4 deš.

Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]

2. Kavinė-restoranas „Kaukas“. XX a. 9 deš.

Fotogr. A. Pleskačiauskas [Iš KAVB fondų]

3. Apleista buvusi kavinė-restoranas „Kaukas“. 2011 m.

Fotogr. A. Skrockaitė [Iš KAVB fondų]

KAUNAS

Centralinio Lietuvos žydų banko kooperacijai remti pasažas

1924 m. pagal statybos technikų Grigorijaus Mazelio ir Miko Grodzenskiego projektą pastatytas Centralinio Lietuvos žydų banko kooperacijai remti (įsteigtas 1920 m.) pasažas (dab. Laisvės al. 106). 1948–1975 m. pastate veikė Zoologijos muziejus (1970 m. jam suteiktas Tado Ivanausko vardas). Pastatas nugriautas apie 1975 m. 1981 m. pasažo vietoje iškilo architekto Alfonso Keturkos suprojektuotas naujasis Tado Ivanausko zoologijos muziejaus pastatas.

1. Centralinio Lietuvos žydų banko kooperacijai remti pasažas. XX a. 4 deš. [Iš A. Burkaus asmeninio rinkinio]
2. Centralinio Lietuvos žydų banko kooperacijai remti pasažas. XX a. 4 deš. Fotogr. J. Stanišauskas [Iš KAVB fondų]
3. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus. 2004 m. Fotogr. R. Vaitilavičienė [Iš KAVB fondų]

BIRŠTONAS

Kurhauzas

Birštono kurhauzas (kurorto salė) pastatytas 1858–1860 m. Jame buvo ruošiamasi 1863 m. sukilimui – kurorto salėje tarėsi grafikas, tapytojas Mykolas Elvyras Andriolis, dailininkas Antanas Zaleskis, prancūzų kilmės aristokratas Nestoras Diuleranas. XX a. 3 deš. pab. senasis kurhauzo pastatas nugriautas, jo vietoje 1931 m. pastatytas naujas. Tarpukariu kurhauze veikė restoranas, buvo įrengta lauko terasa su staliukais po skėčiais, koncertų salė, taip pat viena pirmųjų dietinio maitinimo įstaigų Lietuvoje. 1944 m. liepos mėn. pastatas sudegė. Po karo kurhauzas atstatytas, priklausė „Tulpės“ sanatorijai, jame buvo įrengta sanatorijos valgykla. 1960 m. atlikta rekonstrukcija. 2006 m. Birštono kurhauzas įrašytas į architektūros paveldo objektų sąrašą. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis rekonstruotas ir 2013 m. birželio mėn. atidarytas lankytojams. Čia vyksta koncertai, rengiamos parodos.

1. Birštono kurhauzas. Apie 1930 m.

[Iš A. Miliausko asmeninės kolekcijos]

2. Birštono kurhauzo interjeras. Matosi dailininko Kazio Šimonio pano, už svečių stalo sėdi Kazimieras Kamarauskas. Apie 1935 m. [Iš Z. Kamarauskaitės asmeninio archyvo]

3. Birštono kurhauzas. 2013 m. Fotogr. K. Lazauskas

1.

3.

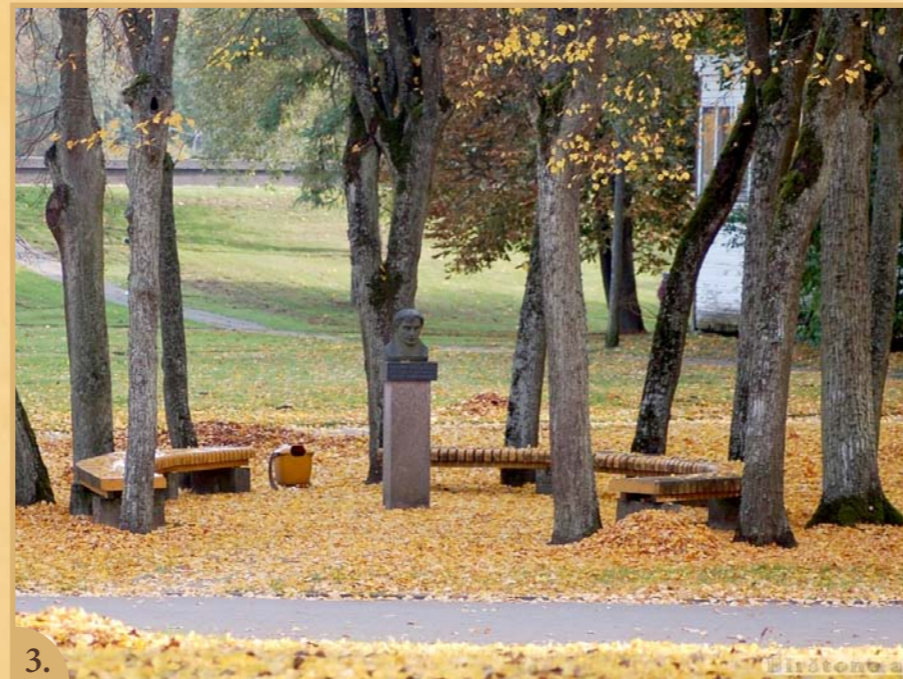
2.

BIRŠTONAS

Baltoji vila

Birštono Baltoji vila pastatyta XX a. 4 deš. 1945 ir 1946 m. vasaromis joje sveikatą taisė iš Štuthofo koncentracijos stovyklos grįžęs rašytojas Balys Sruoga. Čia jis parašė garsųjį „Dievų mišką“ ir eilėraščių ciklą „Giesmės Viešnelei žydriajai“. Sovietmečiu pastate buvo įsikūrusi „Spalio“ sanatorija. Vila nugriauta apie 1982 m., jos vietoje pastatytas VII sanatorijos „Spalis“ korpusas. 2015 m. pastatas rekonstruotas. Jame įsikūręs „Tulpės“ sanatorijos korpusas „Baltoji vila“ (B. Sruogos g. 1). Netoli tos vietos, kur stovėjo Baltoji vila, 1997 m. atidengtas B. Sruogos biustas (skulptorius Giedrius Plechavičius).

1. Baltoji vila. XX a. 4 deš. [Iš BVB fondų]

2. Baltoji vila. 1975 m. [Iš BVB fondų]

3. Balio Sruogos biustas. 2008 m. Fotogr. Kastytis Jūras

4. Vieta, kurioje stovėjo Baltoji vila. 2015 m.
Fotogr. V. Klimavičius

BIRŠTONAS

Adomo Kabašinsko vila

Birštono girininko Adomo Kabašinsko vila greta Nemuno pastatyta XX a. 2 deš. Joje XX a. 4 deš. veikė Lietuvos karininkų sanatorija. Po Antrojo pasaulinio karo viroje įkurti gimdymo namai, 1949–1960 m. veikė mokykla. Nutiesus Nemuno krantinę, 1960 m. pastatas išardytas ir perkeltas toliau nuo Nemuno, jame įrengtas viešbutis „Nemunas“. Lietuvai atgavus nepriklausomybę pastatas privatizuotas, 1998 m. sudegė.

1. Adomo Kabašinsko vila. XX a. 4 deš. [Iš BVB fondų]
2. Viešbutis „Nemunas“. 1977 m. [Биритонас / Юозас Шлейкус. - Минтис: Вильнюс, 1982. – P. 28]
3. Viešbutis „Nemunas“. 1978 m. [Iš K. Jūro asmeninio archyvo]
4. Sudegusios vilos vieta. 2015 m. Fotogr. V. Klimavičius

GARLIAVA

Roko Šliūpo namas

Gydytojo Roko Šliūpo namas pastatytas apie 1900 m. R. Šliūpas jame gyveno 1939–1959 m. Namai ilgainiui sunyko ir buvo nugriautas 2006 m. Vėliau jo vietoje iškilo kitas gyvenamasis namas (R. Šliūpo g. 26).

1. Gydytojas Rokas Šliūpas (*antras iš dešinės*) su artimaisiais savo sodyboje Garliavoje. 1959 m.

[Iš V. Šliūpienės asmeninio albumo]

2. Gydytojo Roko Šliūpo namas ir sodas. 1959 m.

[Iš V. Šliūpienės asmeninio albumo]

3. Namai Roko Šliūpo sodybos vietoje. 2014 m.

Fotogr. V. Tamašauskienė

GARLIAVA

Pradinė mokykla

Name (dab. K. Aglinsko g. 5) prieš Pirmąjį pasaulinį karą buvo įrengta viena klasė ir dirbo vienas mokytojas. Vėliau klasė buvo pertverta ir čia galėjo dirbti du mokytojai. 1918 m. mokykloje veikė 3 skyriai ir mokėsi apie 60 mokinių. Garliavos pradinė mokykla čia veikė iki 1948 m. Vėliau name buvo mokytojų bendrabutis. 1982 m. perstatytas (apmūrytas). Šiuo metu name gyvena kelios šeimos.

1. Garliavos pradinė mokykla. 1926 m. [Iš GKM archyvo]
2. Garliavos pradinė mokykla. 1936 m. [Iš GKM archyvo]
3. Namas K. Aglinsko g. 5. Fotogr. V. Tamašauskienė

JONAVA

Senoji arklių pašto stotis

1835 m. pagal architekto Vaclovo Ričelio projektą Jonavoje pastatyta Arklių pašto stotis. 1905 m. nusiaubta gaisro, po kurio atstatyta. Po Pirmojo pasaulinio karo pašto stotis nustojo veikusi. Tarpukariu pagrindiniame pastate buvo įsikūrusi Jonavos pašto, telegrafo-telefono įstaiga. Antrojo pasaulinio karo metais pašto stotis vėl degė, ypač nukentėjo centrinis korpusas. Po karo jame įsikūrė Jonavos ryšių mazgas. 1976–1991 m. senosios arklių pašto stoties patalpose veikė Jonavos rajono centrinė biblioteka. 1992 m. patalpos atiteko Jonavos krašto muziejui. 2005 m. pradėti pastatų restauravimo darbai.

1. Senoji Jonavos arklių pašto stotis. XX a. pr.

[Prikeltas laikas: Jonava žemėlapiuose ir fotografijose / Jonavos krašto muziejus [sud. V. Jankauskas, A. Narkevičius, V. Venckūnas]. – Vilnius, [2015]. – P. 65]

2. Senoji Jonavos arklių pašto stotis. Apie 1984 m.

[Iš JRSVB fondų]

3. Senoji Jonavos arklių pašto stotis. 2009 m.

Fotogr. R. Lukoševičienė [Iš JRSVB fondų]

JONAVA

Baltoji sinagoga

Mūrinė baltoji sinagoga Jonavoje (dab. Sodų g. 12) pastatyta XIX a. viduryje. Atstatyta po 1896 ir 1905 m. gaisrų. Sovietmečiu čia įrengtas konditerijos cechas (veikė iki 2000 m.). Dabar pastatas nenaudojamas ir yra apleistas.

1. Baltoji sinagoga. XX a. pr.

[Prikeltas laikas: Jonava žemėlapiuose ir fotografijose / Jonavos krašto muziejus [sud. V. Jankauskas, A. Narkevičius, V. Venckūnas]. – Vilnius, [2015]. – P. 73]

2. Atminimo lenta, bylojanti, jog tarpukariu pastate buvo žydų sinagoga. 2015 m. *Fotogr. R. Tarasevičienė [Iš JRSVB fondų]*

3. Buvusi baltoji sinagoga. 2015 m.

Fotogr. R. Tarasevičienė [Iš JRSVB fondų]

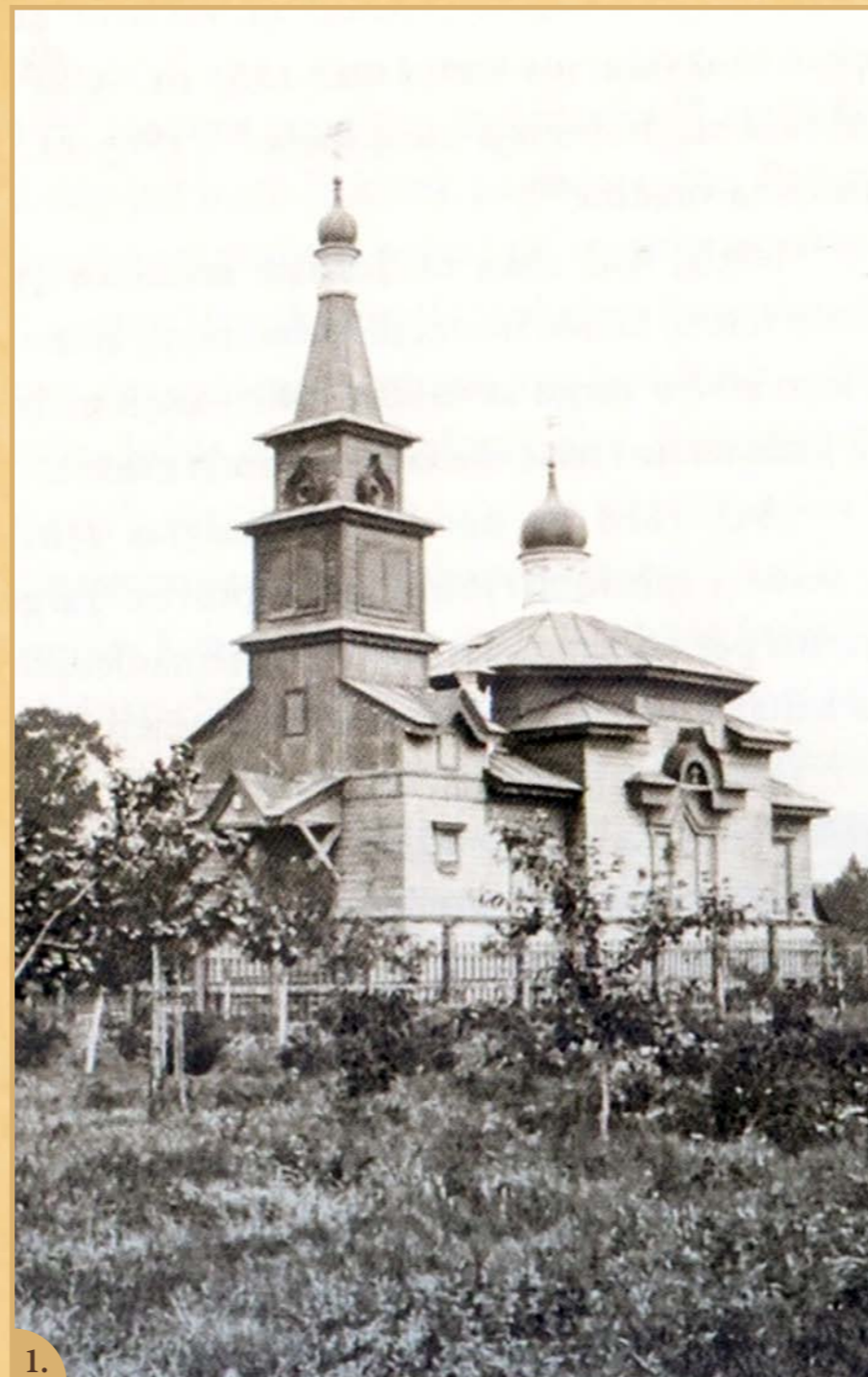
JONAVA

Stačiatikių cerkvė

1890–1893 m. pastatyta ir įrengta Jonavos stačiatikių cerkvė (architektas J. Golinevičius). Bizantinės architektūros pastatas buvo medinis, su bokšteliu. Apie 1935 m. nugriovus stačiatikių cerkvę bei padidinus ankstesnį jos sklypą, toje vietoje iškilo dviaukštė mūrinė pradinė mokykla. Nuo 1940 m. čia veikė Jonavos progimnazija. Šiuo metu pastate įsikūrusi Jonavos Janinos Miščiukaitės meno mokykla (Žeimių g. 6).

1. Jonavos stačiatikių cerkvė. 1906 m. A. Daukšos nuotrauka [Prikeltas laikas: Jonava žemėlapiuose ir fotografijose / Jonavos krašto muziejus [sud. V. Jankauskas, A. Narkevičius, V. Venckūnas]. – Vilnius, [2015]. – P. 68]
2. Jonavos stačiatikių cerkvė. 1916 m. Valdo Braslausko rinkinys [Nepažinti gyvenimai: Jonavos istorijos apybraiža / G. Milerytė-Japertienė. – Vilnius, 2015. – P. 59]
3. Jonavos Janinos Miščiukaitės meno mokykla. 2015 m. Fotogr. R. Tarasevičienė [Iš JRSVB fondų]

KAIŠIADORYS

Senoji Kaišiadorių bažnyčia

1906 m. gautas leidimas Kaišiadoryse pastatyti nedidelę medinę bažnyčią. Žemės sklypą bažnyčios statybai ir aikštei priešais ją padovanojo Vladikiškių dvaro savininkas Boleslovas Romeris. 1907 m. buvusiam grūdų sandėlyje įrengta laikinoji koplyčia (bažnyčia) ir pastatyta nauja klebonija. Tame pačiame sklype 1908 m. pradėta statyti nauja mūrinė bažnyčia, kuriai 1926 m. suteiktas katedros titulas (statyba baigta 1932 m.). 1927 m. kun. Nikodemas Švogžlys-Milžinas buvusioje Kaišiadorių bažnytėlėje, tapusioje parapijos sale, įrengė senienų parodą. Medinė bažnyčia sunaikinta po Antrojo pasaulinio karo, o Kaišiadorių Kristaus Atsimainymo katedra (dab. T. Brazio g. 6) tebestovi iki šiol.

1. Senoji Kaišiadorių bažnyčia. 1927 m.

[Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]

2. Senoji Kaišiadorių bažnyčia. XX a. 3 deš.

[Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]

3. Kaišiadorių Kristaus Atsimainymo katedra. 2015 m.

Fotogr. V. Pinkevičius [VšĮ Kaišiadorių turizmo ir verslo informacijos centras]

KAIŠIADORYS

Stačiatikių cerkvė

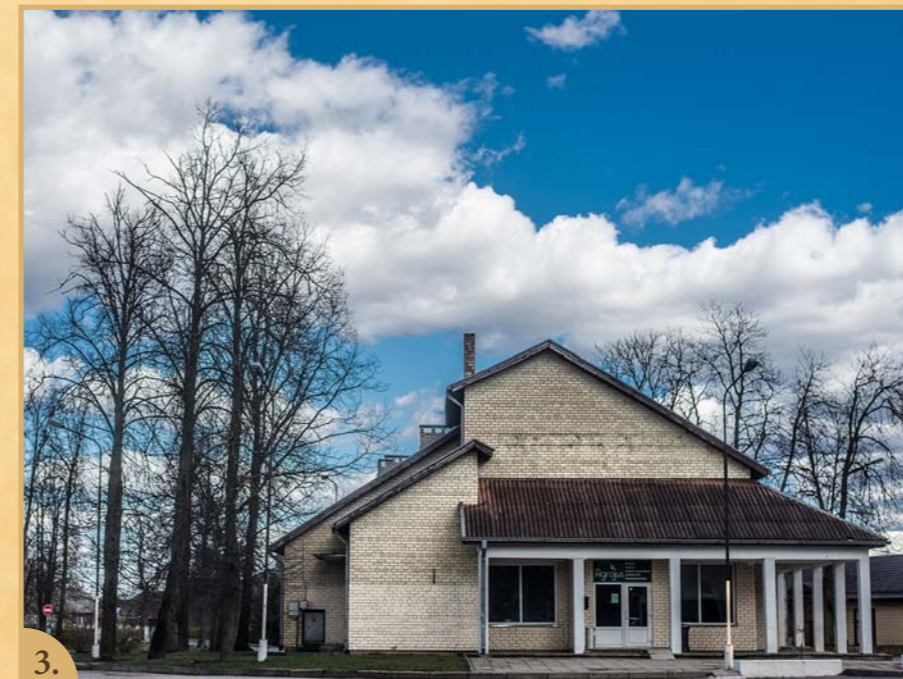
Stačiatikių cerkvė priešais Kaišiadorių geležinkelio stoties rūmus pradėta statyti prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Per karą ji buvo apgriauta, šalia jos palaidoti žuvę kariai. Tarpukariu cerkvė nugriauta, nes po Pirmojo pasaulinio karo evakuacijos mieste beveik neliko rusų tautybės gyventojų. Jos vietoje įrengtas tautiškas sodelis, kuriame vykdavo šventės ir minėjimai. Po Antrojo pasaulinio karo sodelio vietoje buvo palaidoti žuvę sovietų kariai, jiems pagerbti pastatytas paminklas. Vėliau karių kapinės iškeltos, o paminklo (buvusios cerkvės) vietoje iškilo Kaišiadorių autobusų stotis, kuri tebestovi (dab. J. Misiūno a. 2a), nors pati stotis čia jau nebeveikia.

1. Nebaigta statyti Kaišiadorių cerkvė. Apie 1915–1916 m.
[Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]

2. Sovietinių karių atminimui skirtas paminklas.
Fotogr. B. Uždravis. XX a. 7 deš. [Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]

3. Buv. Kaišiadorių autobusų stotis. 2015 m.
Fotogr. V. Pinkevičius [VšĮ Kaišiadorių turizmo ir verslo informacijos centras]

KAIŠIADORYS

Stalių amato mokykla

Pastatas iškilo XIX a. ir pradžioje tarnavo kaip Sankt Peterburgo–Varšuvos geležinkelio keleivių stotis. 1926 m. jame įsikūrė Kaišiadorių valstybinė stalių amato mokykla, kurioje 1938 m. mokėsi apie 100 mokinių. Amatų mokyklos fasadą puošė didžiulis Vytis ir iš medinių raidžių sudėtas šūkis: „Gyvuok Lietuva su Vilnium!“. 1944 m. liepos mėn. pastatas sudegė. Pokario metais jo vietoje pastatyta bagažinė ir namelis, kuriame traukinių keleiviams buvo tiekiamas karštas vanduo. Greta yra skveras ir pėsčiųjų takas (dab. J. Misiūno a.).

1. Kaišiadorių valstybinė stalių amato mokykla. 1938 m.
[Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]
2. Kaišiadorių stalių amato mokyklos fasado fragmentas.
XX a. 4 deš. *[Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]*
3. Kaišiadorių stalių amato mokyklos vieta. 2015 m.
Fotogr. V. Pinkevičius [Vš] Kaišiadorių turizmo ir verslo informacijos centras]

KAIŠIADORYS

Valstybinė gimnazija

Kaišiadorių geležinkelininkų mokyklos pastatas iškilo XIX a. Jame 1896–1915 m. veikė Kaišiadorių dviklasė geležinkelininkų mokykla. Kaizerinės Vokietijos okupacijos metu pastate buvo geležinkelininkų bendrabutis ir kalėjimas. 1924 m. čia įsikūrė vidurinė mokykla, kuri 1937 m. tapo gimnazija. Pastatas sudegė 1944 m. liepos 15 d. Jo pamatų liekanų galima rasti ir dabar (tarp Geležinkelių tako 7 ir 9 numerio pastatų). Netoliese dabar veikia Kaišiadorių nakvynės namai.

1. Kaišiadorių vidurinė mokykla. Iki 1937 m.

[Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]

2. Kaišiadorių valstybinė gimnazija. XX a. 4 deš.

[Iš Kaišiadorių muziejaus fondų]

3. Buvusios Kaišiadorių gimnazijos vieta. 2015 m.

Fotogr. V. Pinkevičius [VšĮ Kaišiadorių turizmo ir verslo informacijos centras]

KALVARIJA

Stačiatikių Šv. Agafono cerkvė

Kalvarijos Šv. Agafono cerkvė pastatyta 1903 m. 1919 m. perduota katalikams, vėliau pavadinta Brangiausiojo Jėzaus Kraujo filijine bažnyčia. 1941 m. pradėta griauti, visiškai nugriauta 1984 m. Vėliau jos vietoje pastatytas daugiabutis namas (dab. S. Dariaus ir S. Girėno g. 17).

1. Brangiausiojo Jėzaus Kraujo filijinė bažnyčia.

Apie 1930–1935 m. Fotogr. I. Mirlinas [Iš kun. R. Kavaliausko archyvo]

2. Buvusios Kalvarijos stačiatikių cerkvės griuvėsiai. 1983 m.
[Iš asmeninio archyvo]

3. Daugiabutis namas S. Dariaus ir S. Girėno g. 17. 2015 m.
Fotogr. A. Jankeliūnienė [Iš KSVB fondų]

KALVARIJA

„Žagrės“ draugijos parduotuvė

Kalvarijoje, Varšuvos gatvėje (dab. S. Dariaus ir S. Girėno g.) 1908 m. atidaryta „Žagrės“ draugijos parduotuvė „Maistinė krautuvė“. 2012 m. nugriovus jos pastatą iškilo prekybos centras „Maxima“ (dab. S. Dariaus ir S. Girėno g. 21).

1. „Žagrės“ draugijos parduotuvė. 1914 m.

Fotogr. A. Kühlewindt [Iš A. Totorio asmeninio archyvo]

2. Prekybos centras „Maxima“. 2015 m.

Fotogr. A. Jankeliūnienė [Iš KSVB fondų]

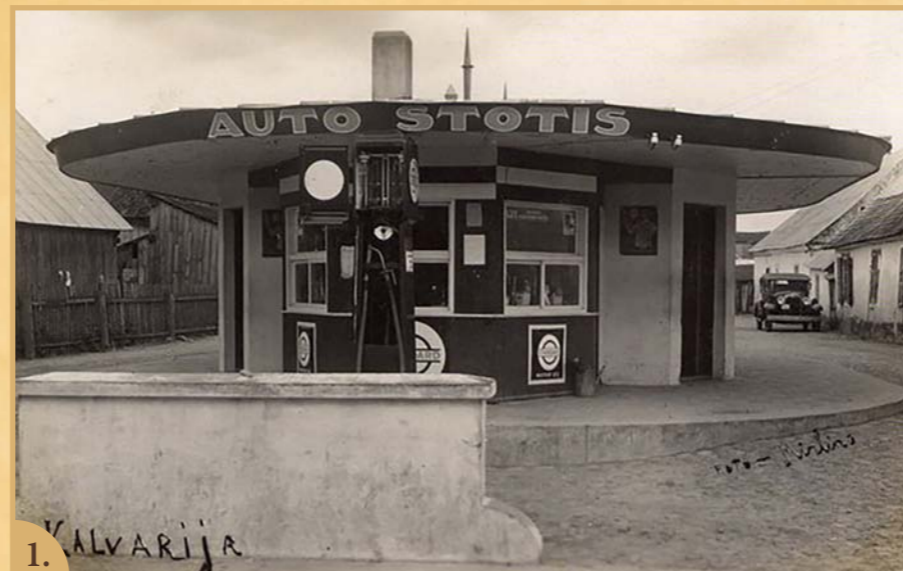

KALVARIJA

Autobusų stotis

1930 m. Laisvės prospekte (dab. S. Dariaus ir S. Girėno g.) „American Oil“ kompanija pastatė autobusų stotį. Tarpukariu autobusai iš Kalvarijos kursuodavo į Kauną, Marijampolę. Apie 1963–1964 m. senosios autobusų stoties vietoje iškilo dabartinis autobusų stoties pastatas.

1. Kalvarijos autobusų stotis. Apie 1930–1935 m.

Fotogr. I. Mirlinas

2. Kalvarijos autobusų stotis. 1959 m.

[Iš asmeninio archyvo]

3. Kalvarijos autobusų stotis. 2015 m.

Fotogr. A. Jankeliūnienė [Iš KSVB fondų]

KAZLŲ RŪDA

Dviklasė geležinkelininkų mokykla

1911 m. Kazlų Rūdoje pastatyta dviklasė geležinkelininkų mokykla. 1923 m. sausio 23 d. jos pastate pradėjo veikti pirmoji Kazlų Rūdoje lietuviška pradžios mokykla. Iš pradžių iš Geležinkelių valdybos buvo gauti du pastato kambariai, kuriuose mokėsi I, II ir III skyrių mokiniai. Vėliau visas antras aukštas atiteko mokyklai. Pirmame aukšte buvo įsikūręs paštas. Pastatas sudegė 1941 m. Dabar jo vietoje stovi gyvenamasis namas (Vytauto ir V. Borisevičiaus g. kampas).

1. Dviklasė geležinkelininkų mokykla. 1911 m.

Fotogr. J. Mačiūnienė [Iš KRSVB fondų]

2. Geležinkelininkų mokykla. 1916 m. [Iš KRSVB fondų]

3. Geležinkelininkų mokyklos vieta. 2015 m.

Fotogr. R. Liberienė [Iš KRSVB fondų]

KAZLŲ RŪDA

Šaulių namai

1925 m. Kazlų Rūdoje įsisteigė Šaulių Sąjungos skyrius. 1937 m. pastatyti dviejų aukštų mediniai šaulių namai su pagalbiniėmis patalpomis ir sale (dab. Vytauto g. 21). XX a. 5 deš. pab. čia įsikūrė kino teatras „Spalis“, 1960 m. – Kazlų Rūdos rajoninė biblioteka. 2006–2009 m. atlikta Kazlų Rūdos savivaldybės viešosios bibliotekos rekonstrukcija (architektas Remigijus Pikutis), jos metu pastatas perstatytas (tapo mūrinis).

1. Kazlų Rūdos šaulių namai. XX a. 4 deš.

[Iš KRSVB fondų]

2. Kazlų Rūdos rajoninė biblioteka. 1970 m. Fotogr. A. Enčius

[Kazlų Rūdos Kazio Griniaus gimnazijos archyvas]

3. Kazlų Rūdos savivaldybės viešoji biblioteka. 2014 m.

Fotogr. R. Liberienė [Iš KRSVB fondų]

MARIJAMPOLĖ

Pašto stotis

Pirmos klasės Marijampolės pašto stoties kompleksas pastatytas XIX a. 3 deš. pab. – 4 deš. pr. Peterburgo (dab. Kauno) gatvėje. Tipinį carinės Rusijos pašto stočių projektą Lenkijos Karalystės stotims pritaikė inžinierius J. Perkovskis. Pašto komplekso pastatai visą savo gyvavimo laiką buvo naudojami pagal pirminę paskirtį. Tarpukariu juose veikė „Pašto Telefono Telegrafo Įstaiga“. 1944 m. vokiečių kariuomenė traukdamasi iš Marijampolės pastatą susprogdino. Šiuo metu pašto stoties komplekso vietoje priešais „Spindulio“ kino teatrą likusi neužstatyta aikštė.

1. Marijampolės pašto stoties kompleksas. XX a. pr.
[Iš A. Cėplos kolekcijos]
2. Marijampolės paštas. Apie 1925–1935 m.
[Iš Z. B. asmeninio archyvo]
3. Aikštė priešais „Spindulio“ kino teatrą. 2014 m.
Fotogr. V. Baranauskas

MARIJAMPOLĖ

Realinė gimnazija

Pastatas (dab. Kauno g. 14) iškilo XIX a. II pusėje. XIX a. pab. tuometinis namo savininkas, gydytojas Tomas Smolskis, gavo leidimą prie jo pristatyti priestatą. XX a. pr. namo savininku tapo pirklys A. Bialoblockis. 1906–1914 m. čia veikė Ksenijos Breverniūtės mergaičių gimnazija. 1918–1925 m. dirbo Marijampolės realinė gimnazija. Uždarius gimnaziją, salę, talpinančią iki 400 žmonių, savininkas A. Bialoblockis išnuomodavo. Iki 1970 m. pastate veikė kino teatras „Taika“. 1977 m. statinį rekonstravus, jame įsikūrė Kapsuko pionierių namai. Lietuvai atgavus nepriklausomybę čia veikė Moksleivių kūrybos namai. Šiuo metu pastatas privatizuotas ir apleistas.

1. Marijampolės realinė gimnazija. Apie 1920 m.
[Iš A. Cėplos kolekcijos]
2. Kino teatras „Taika“ Z. Angariečio (dab. Kauno) gatvėje. XX a. 7 deš. Fotogr. R. Linionis *[Mano miestas prie Šešupės: [fotoalbumas] / Romas Linionis; [tekstų autorė Nijolė Treinytė-Linionienė]. - [Marijampolė], [2009]. - P. 54]*
3. Apleistas buv. Marijampolės realinės gimnazijos pastatas. 2010 m. *[Iš asmeninės kolekcijos]*

MARIJAMPOLĖ

Bartlingo vaistinė

Apie 1880 m. Marijampolės turgaus aikštės šiaurinėje dalyje, prie kelio į Vilkaviškį, išaugo mūrinis pastatas, kurį pastatė dvarininkas Viktoras Šabu-nevičius (1830–1891), pirmąjį aukštą nuomodavęs vaistininkams. Tikėtina, kad namą suprojektavo Marijampolės apskrities inžinierius V. Rybarskis. XIX a. pab. pastatą nupirko vaistininkas J. Buksic-kis, kuris 1911 m. jį pardavė provizoriui Vladui Bartlingui (1875–1936). Sovietmečiu namas nacio-nalizuotas. Iki 1963 m. pirmajame aukšte veikė vaistinė. Jai išsikėlus čia įsikūrė Kapsuko centrinė biblioteka (dab. Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka). 1981 m. pastatas nugriautas. Dabar jo vietoje yra J. Basanavičiaus aikštės šiau-rinė dalis.

1. Bartlingo vaistinė. 1925–1927 m.

Fotogr. Z. Tezba [Iš S. Sajausko asmeninio rinkinio]

2. K. Požėlos (dabar J. Basanavičiaus) aikštė. Pastatas dešinėje – Bartlingo vaistinė. XX a. 8 deš. *Fotogr. R. Linionis [Mano miestas prie Šešupės: [fotoalbumas] / Romas Linionis; [tekstų autorė Nijolė Treinytė-Linionienė]. - [Marijampolė], [2009]. - P. 7]*

3. J. Basanavičiaus aikštės šiaurinė dalis. 2014 m.

Fotogr. V. Baranauskas

MARIJAMPOLĖ

Beit midrašas

Beit midrašas (Toros studijų namai) buvo Marijampolės sinagogos komplekso dalis į pietvakarius nuo Didžiosios sinagogos (dab. Kauno g. 4). Pastato brėžinius 1889 m. parengė Marijampolės apskrities inžinierius V. Rybarskis. Iškilęs statinys skyrėsi nuo minėto projekto. 1959 m. rekonstruotas ir pritaikytas pramonei veiklai. Jame įsikūrė „Šešupės“ audimo fabrikas, vėliau UAB „Baltijos tekstilė“. Išliko tik kelios beit midrašo architektūrinės detalės: aukštas pusapvalis langas (vakarinėje dalyje), apsidė, kampiniai piliastrai bei karnizai (rytinėje dalyje).

1. Beit midrašas. 1930 m. Fotogr. B. Buračas
[Iš S. Sajausko asmeninio rinkinio]

2. Sinagogos pastatų kompleksas. Dešinėje – beit midrašas. 1935 m. Fotogr. J. Fridbergas
[Iš S. Sajausko asmeninio rinkinio]

3. Beit midrašo fasado likučiai matomi vakarinėje UAB „Baltijos tekstilė“ pastato sienoje. 2013 m.
Fotogr. V. Baranauskas

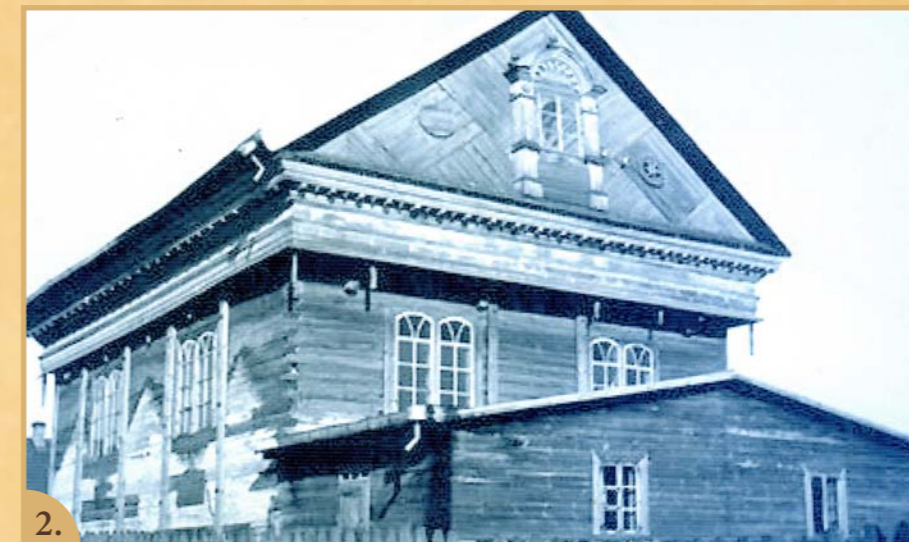

PRIENAI

Sinagoga ir beit midrašas

Prienų medinė sinagoga pastatyta XVIII a. Apie 1903 m. prie sinagogos iškilo mūrinis beit midrašas (Toros studijų namai). 1944–1955 m. pastatuose buvo įsikūręs karinis dalinys. 1956–1972 m. juose veikė statybos organizacija. Perstačius buvusio beit midrašo pastatą, 1972 m. jame įrengtas daugiabutis gyvenamasis namas. Medinė sinagoga nugriauta sovietmečiu. Šiuo metu dalis buvusio beit midrašo pastato išnuomota UAB „Prienų projektas“, likusioje dalyje įrengti 6 socialiniai būstai. 2015 m. pradėta statinio renovacija.

1. Prienų sinagoga. 1932 m.

[Iš I. Stasytienės asmeninio rinkinio]

2. Prienų sinagoga. 1936 m. *[Iš PKM fondų]*

3. Buvusio beit midrašo pastatas. 2015 m. *[Iš PKM fondų]*

PRIENAI

„Žiburio“ gimnazija

1920–1924 m. iškilo Prienų „Žiburio“ gimnazijos rūmai, kurie 1956 m. sudegė. Buvusios gimnazijos vietoje („Žiburio“ kalnelyje) 1991 m. pastatytas tautodailininko Kazimiero Babravičiaus sukurtas paminklas senajai „Žiburio“ gimnazijai atminti (Kęstučio g. 18).

1. Prienų „Žiburio“ gimnazija. 1936 m.
[Iš J. Vyšniausko asmeninio rinkinio]

2. Prienų „Žiburio“ gimnazija. XX a. 4 deš. *[Iš PKM fondų]*

3. „Žiburio“ kalnelis. 2015 m. *[Iš PJMVB fondų]*

PRIENAI

5-ojo pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulko kareivinės

1937 m. atokiau nuo miesto sodybų, ant aukšto Nemuno kranto (dab. Vytenio g. 18) pastatytos 5-ojo pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulko kareivinės. 1940 m. Lietuvą okupavus Sovietų Sąjungai, kareivinės pritaikytos desantininkų mokymo centro reikmėms. Po 1990 m. kareivinės buvo apleistos ir šiuo metu jau virtusios griuvėsiais.

1. Prienų kareivinės. Apie 1937–1938 m.

Fotogr. J. Vyšniauskas [Iš PKM fondų]

2. Prienų kareivinės. 1938 m. gegužės mėn.

Fotogr. J. Vyšniauskas [Iš PKM fondų]

3. Prienų kareivinės. 2015 m.

Fotogr. J. Anankienė [Iš PJMVB fondų]

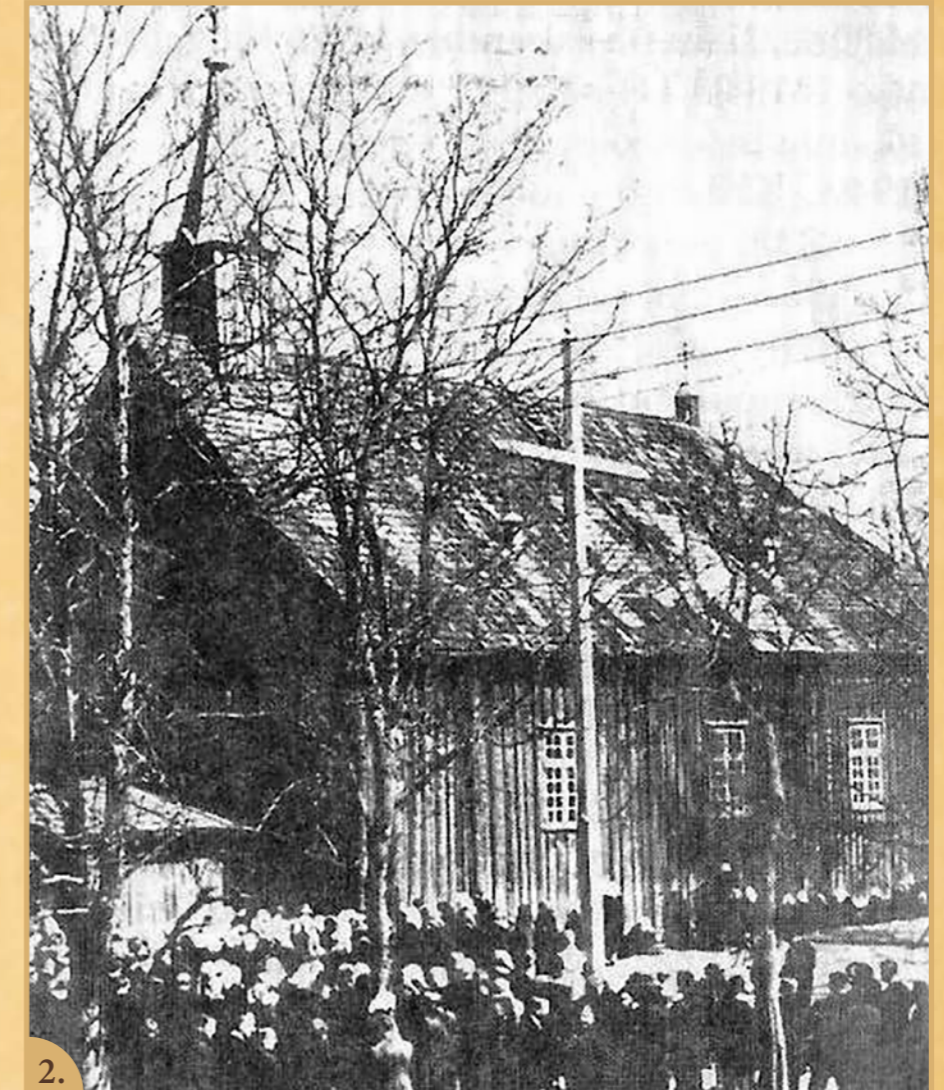

ŠAKIAI

Senoji bažnyčia

Medinę Šakių bažnyčią 1748 m. pastatė kunigaikštis Mykolas Čartorickis. Per 1787 m. gaisrą bažnyčia sudegė. 1823 m. atstatyta. 1944 m. vasarą bombarduojant Raudonajai armijai bažnyčia sudegė. Šiuo metu jos vietoje yra miesto skveras, kurį puošia kariljonas iš 24 varpų ir fontanas (V. Kudirkos ir Kęstučio gatvių sankirta).

1. Senoji Šakių bažnyčia. XX a. 3 deš. I pusė
[Iš Zanavykų muziejaus fondų]

2. Senoji Šakių bažnyčia. XX a. 3 deš.
[Iš Zanavykų muziejaus fondų]

3. Kariljonas ir fontanas Šakių miesto skvere. 2015 m.
Fotogr. I. Rutkauskienė

ŠAKIAI

„Žiburio“ gimnazija

1920–1922 m. pastatyti mediniai dviejų aukštų Šakių „Žiburio“ gimnazijos rūmai (dab. tarp Vasario 16-osios, Bažnyčios ir Gimnazijos g.), kurie 1944 m. sudegė. 1955 m. birželio 1 d. Šakiuose vyko rajoninė dainų šventė, ta proga buvusios gimnazijos vietoje iškilo medinis paviljonas, kuris jaunimo buvo vadinamas „Žaliuke“ (buvo žalios spalvos). Iki 2005 m. jame vyko įvairūs renginiai, diskotekos. 2006 m. paviljonas nugriautas. Šiuo metu buvusios gimnazijos vietoje yra parkas, pavadintas choreografo Juozo Lingio, kuris mokėsi Šakių „Žiburio“ gimnazijoje, vardu.

1. Šakių „Žiburio“ gimnazija. 1937 m.
[Iš Zanavykų muziejaus fondų]

2. Šakių „Žiburio“ gimnazija. 1937 m.
[Iš Zanavykų muziejaus fondų]

3. Juozo Lingio parke yra atminimo lenta su užrašu:
„1920–1944 m. šioje vietoje stovėjo Šakių „Žiburio“
gimnazijos rūmai“. 2015 m.
Fotogr. I. Rutkauskienė

VILKAVIŠKIS

Sinagoga

Vilkaviškio medinė sinagoga pastatyta XVII a. pr. Ji sudegė 1941 m. birželio mėn. per vokiečių aviacijos antskrydį. Vietoje, kurioje stovėjo sinagoga, 1996 m. rugsėjo 27 d. atidarytas naujas Vilkaviškio paštas (J. Basanavičiaus a. 11; jį suprojektavo architektai G. Jurevičius ir S. Juška bei konstruktorius V. Gervė).

1. Vilkaviškio sinagoga. 1923 m. Fotogr. B. Buračas
[Iš VKM fondų]

2. Vilkaviškio sinagoga. XX a. 4 deš. Fotogr. Laimonas
Umbrasas [Vilkaviškio kraštas: iš praeities į dabartį:
[fotografijų albumas] / Stanislovas Sajauskas. – Kaunas,
2015. – P. 165.]

3. Vilkaviškio paštas. 2014 m. Fotogr. E. Cikanavičius
[Iš VRSVB fondų]

VILKAVIŠKIS

Vilkaviškio dvaras

Rūmai (dab. A. Karoso g. 11) pastatyti apie 1623 m. XVII a. dvaras priklausė Steponui Jurgiui Pacui (1587–1640), paskui perėjo jo sūnui Kristupui Pacui (1658–1684). Manoma, kad 1812 m. dvare buvo apsistojęs Prancūzijos imperatorius Napoleonas I. 1864–1904 m. dvaras priklausė rusų caro generolui (pavardė nežinoma). 1915 m. dvarą užėmė ir jame apsigyveno vokiečiai. 1926 m. čia įkurta Vilkaviškio vyskupijos kurija. Dvare gyveno vyskupas Antanas Karosas ir vyskupas koadjutorius Mečislovas Reinys. 1940 m. dvaras likviduotas. Antrojo pasaulinio karo metais rūmai buvo tušti. Po karo juose įsikūrė Vilkaviškio tarybinio ūkio administracija, vėliau juose įrengti butai, kurie yra iki šiol.

1. Vilkaviškio dvaro rūmai. 1926 m.

[Vilkaviškio kraštas: iš praeities į dabartį: [fotografijų albumas] / Stanislovas Sajauskas. – Kaunas, 2015. – P. 106.]

2. Vilkaviškio dvaro rūmai. Apie 1930 m.

[Iš VKM fondų]

3. Buv. Vilkaviškio dvaro rūmai. 2014 m.

Fotogr. E. Cikanavičius [Iš VRSVB fondų]

VILKAVIŠKIS

Žydų gimnazija

Rūmai (dab. S. Nėries g. 1) iškilo apie 1907 m. Tikėtina, jog juos suprojektavo miesto inžinierius J. Mazelis. Priklausė žydui Ziskinui. 1919 m. rugpjūčio 18 d. rūmuose įsteigta Vilkaviškio žydų privatinė gimnazija, kuri juose veikė iki 1940 m. Antrojo pasaulinio karo metais pastatas buvo tuščias. Po karo į jį įsikėlė Vilkaviškio miesto Darbo žmonių deputatų taryba. Apie 1960–1964 m. pristatytas trečias aukštas. Nuo 1990 m. rūmuose dirba Vilkaviškio rajono savivaldybė.

1. Vilkaviškio žydų gimnazija. Apie 1930 m.
[Iš VKM fondų]
2. Vilkaviškio rajono savivaldybė. 2014 m.
Fotogr. E. Cikanavičius [Iš VRSVB fondų]

Santrumpos

BVB – Birštono viešoji biblioteka
GKM – Garliavos krašto muziejus
JRSVB – Jonavos rajono savivaldybės viešoji biblioteka
KAVB – Kauno apskrities viešoji biblioteka
KRSVB – Kazlų Rūdos savivaldybės viešoji biblioteka

KSVB – Kalvarijos savivaldybės viešoji biblioteka
PJMVB – Prienų Justino Marcinkevičiaus viešoji biblioteka
PKM – Prienų krašto muziejus
VKM – Vilkaviškio krašto muziejus
VRSVB – Vilkaviškio rajono savivaldybės viešoji biblioteka

**Dėkojame Kauno ir Marijampolės apskričių miestų ir miestelių viešosioms bibliotekoms,
pridėjusioms rengiant šį elektroninį leidinį:**

BIRŠTONO
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

KAUNO APSKRITIES
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

KAIŠIADORIŲ
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

KALVARIJOS SAVIVALDYBĖS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Kazlų Rūdos savivaldybės
viešoji biblioteka

Marijampolės
Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka

PRIENŲ JUSTINO MARCINKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

ŠAKIŲ VIEŠOJI
BIBLIOTEKA

VILKAVIŠKIO RAJONO
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Sudarytojas Mindaugas Balkus,
Kauno apskrities viešosios bibliotekos Informacinių paslaugų skyriaus Kaunistikos grupės vyresnysis bibliografas

Maketuotojas Edvardas Germanas,
Kauno apskrities viešosios bibliotekos Informacinių technologijų skyriaus Kompiuterinės grafikos technikas

© 2015 Kauno apskrities viešoji biblioteka
Informacinių paslaugų skyrius
Kaunistikos skaitykla

Radastų g. 2, LT-44164 Kaunas
Tel. (8-37) 32 42 44
El. p. kaunistika@kvb.lt
www.kvb.lt